

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 2. Jild 4.

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 2(4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сейтов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА**07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ***Файзуллаева Мавлюда Хамзаевна*ЎЗБЕК ВА ТОЖИК АНЪАНАВИЙ ТАОМЛАРИДА ЭТНОМАДАНИЙ АЛОҚАЛАРНИНГ АКС
ЭТИШИ (СУРХОН ВОҲАСИ МИСОЛИДА) 10-15*Umarov Sardor Yakubovich*QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYADA MEHNAT BOZORINI ISLOH QILISH, AHOLI BANDLIGI,
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR 16-20**08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ***Shadiyeva Gulnora Mardiyevna*O'ZBEKISTONDA EKSPORTNING OSHISHINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIR ETISH
YO'LLARI..... 21-29*Халилдинов Азизбек Абдуқаххорович*КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ
БОШҚАРИШГА ОИД НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАР 30-34*Мавлянов Мажид, Урдушев Хамракул*

КЛАСТЕР ЁНДАШУВИ: ЧОРВАЧИЛИК КЛАСТЕРЛАРИНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ 35-45

*Асроров Азизбек Исомиддин угли*ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА РИСКОВ, ВОЗНИКАЮЩИХ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ 46-52*Хайдарова Дурдона Шухратжон қизи, Ачилбойева Севинч О'ткир қизи*

МАНАЛЛИЙ BUDJET DAROMADLARI HISOBI TASHKIL ETISHNING NAZARIY JIHATLARI. 53-60

*Камалов Акмал Сайдакбарович*ХАЛҚАРО ТРАНСПОРТ ЛОЙИҲАЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИЛИШИ ЭҲТИМОЛЛИГИНИНГ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИҚТИСОДИЙ ХАВФСИЗЛИГИГА ТАЪСИРИНИ БАҲОЛАШ
УСЛУБИЯТИ ИШЛАБ ЧИҚИШ 61-68*Namazov Gafur Shokulovich*

IQTISODIYOTDA GIBRID MODELLARNI QO'LLASH 69-75

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ*Rasulov Azizkhon Mukhamadqodirovich*

YANGI O'ZBEKISTONDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING TIZIMLI O'ZGARISHI 76-81

Kadirova Ziyoda Rahimdjanovna

ISLOM FALSAFASIDA ILM TUSHUNCHASINING MOHIYATI 82-86

Turdiyev Bexruz Sobirovich

JAMIYAT IDEOSFERASINING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI 87-92

Alimatova Nargis Abduxalilovna

KONSTITUTSIYADA HALOL RAQOBAT KAFOLATI 93-98

Abdullayev Ibodulla Abdullayevich, Mustafoyeva Feruza Xurshid qizi

MA'NAVIYAT – YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING MUHIM POYDEVORIDIR..... 99-103

<i>Кувандиков Шокир Облокулович</i> МАҲМУДХҲҲЖА БЕҲБУДИЙ МИЛЛИЙ-МАЪНАВИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ИЖТИМОИЙ ФАЛСАФИЙ МАНБАЛАРИ	104-111
<i>Yusupaliyev Orzimurod Odilovich</i> YOSHLAR MAFKURAVIY ONGI TRANSFORMATSIYALASHUVINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI: MUAMMO VA YECHIMLAR	112-119
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> BADIIY MUHITDA TANQIDIYLIK VA SATIRANING TABIIY KOMMUNIKATSIYASI	120-125
10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Saitova Nilufar Djumaydillayevna</i> YOSH O'ZBEK SHOIRLARI: VOQELIKNI IDROK ETISH VA UNI BADIIY IFODALASH TENDENSIYALARI	126-130
<i>Nurmanov Furqat Hayitqulovich</i> O'G'UZ" ETNONIMI VA O'G'UZLAR	131-137
<i>Qudratova Sitora Olimovna</i> AQSH HIKOYACHILIGI TARIXI VA SPETSIFIKASINING BADIIY IFODASI HAMDA JANR IJODKORLARI.....	138-148
<i>Fayziyeva Aziza Anvarovna, Safarova Nigora Axatovna</i> METAFORALARNING O'ZBEKCHA TARJIMASIGA KOGNITIV YONDASHUV	149-153
<i>Qodirova Madinabonu Murodjon qizi</i> LINGVISTIK TA'MINOT VOSITALARI: TUZILISHI VA TARKIBI	154-159
<i>Аллабердиева Регина, Мадалов Навруз</i> ТАКСОНОМИЯ ГЕНДЕРНО-МАРКИРОВАННЫХ ПАРЕМИЙ - РЕГУЛЯТИВОВ АНГЛИЙСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ	160-165
<i>Azimova Aziza Alisher qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KONCHILIK LEKSIK BIRLIKLARINING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSUYATLARI	166-172
<i>Shoymardonov Ilhom Alixonovich</i> BAHOR, YOZ, KUZ MAVSUMLARI BILAN BOG'LIQ BOLALAR QO'SHIQLARI	173-178
<i>Raxmatova Dilafruz Nusratilloevna</i> SAMARQAND JADIDCHILIK MAKTABI VAKILLARI ASARLARINING TIL XUSUSIYATI....	179-184
<i>Mirzayev Jasur, Madalov Navruz</i> THE DIALOGIC NATURE OF PERSONIFICATION IN THE POETICS OF WILLIAM BLAKE.....	185-190
<i>Yuan Xiaowei</i> ON THE TITLE AND LEXICAL FEATURES OF THE WINTER OLYMPICS NEWS REPORT IN CHINA DAILY	191-197
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Ражабов Нариман Шарифбаевич</i> НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОБРОВОЛЬНОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СЕРТИФИКАЦИИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	198-206
<i>Yakubova Iroda Bahramovna</i> MULKIY HUQUQLARNI JAMOAVIY ASOSDA BOSHQARUVCHI TASHKILOTLAR VA MUALLIFLIK	

HUQUQI OBYEKTLARIDAN FOYDALANUVCHI SHAXSLAR O'RTASIDAGI SHARTNOMALAR TASNIFI.....	207-212
<i>Inoyatov Behruzjon Umidjon o'g'li</i> TOVAR BELGILARINING HUQUQIY JIHATDAN MUHOFAZA QILISHNI TARTIBGA SOLUVCHI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	213-220
<i>Raimova Shohsanam Fayratjonovna</i> РЕЦИДИВ ЖИНОЯТЛАР ВА УЛАРНИНГ ХУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ.....	221-227
<i>Mukimov Bobur</i> CURRENT ISSUES OF IMPROVING THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY AT THE INTERNATIONAL LEVEL.....	228-234
<i>Нодирахон Абдурахманова</i> ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИИ БЛОКЧЕЙН, СМАРТ-КОНТРАКТОВ И КРИПТОВАЛЮТ НА РАЗВИТИЕ ПРАВА.....	235-239
<i>Акмалхонов Боситхон Азизхон ўғли</i> ЗАЩИТА ПРАВА ЧАСТНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В ПРАКТИКЕ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА.....	240-246
<i>Turakulova Nazira</i> MUALLIFLIK HUQUQIDA MULKIY HUQUQLARNI JAMOVIIY BOSHQARISH.....	247-260
<i>Якубов Бекзод Эркинбаевич</i> КЕЧИКТИРИБ БЎЛМАЙДИГАН ҲОЛЛАРДА ТЕЗКОР – ҚИДИРУВ ТАДБИРЛАРИНИ ЎТКАЗИШ ТАРТИБИ ВА УНИНГ ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	261-265
13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Мамажонов Хошимжон Абдумаликович</i> ФИЗИКА ФАНИНИ ИЈОДИЙ О'ЗЛАСHTIRISH YO'LLARI (АКАДЕМИК ЛИТСЕYLAR MISOLIDA).....	266-271
<i>Tkacheva Anastasiya Aleksandrovna</i> O'ZBEKISTON OLIY O'QUV YURLARIDA ISPAN TILI BO'YICHA IJTIMOIIY-MADANIY KOMPETENTLIKNI O'QITISH STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH.....	272-281
<i>Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich</i> TASVIRIIY SAN'AT VA MUHANDISLIK GRAFIKASI FANLARINI BOSHQA FANLAR BILAN INTEGRATSIYASI.....	282-287
<i>Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li</i> KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILAR XOTIRASINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	288-291
<i>Omonqulov Ulug'bek Maxsiddin o'g'li</i> IQTIDORLI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH METODIKASI.....	292-296
<i>Jumaboev Nabi Pardaboevich</i> THE NEED TO USE AESTHETIC VIEWS OF EASTERN THINKERS IN THE EDUCATIONAL SYSTEM.....	297-304
<i>Kayumov Erkin Kazakbayevich</i> TASVIRIIY SAN'ATNING O'QUVCHILAR IDROKI VA IJODKORLIGINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI.....	305-310

Yusupova Feruza Hajiboyevna, Gaipova Nilufar Jasurbekovna

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING EKOLOGIK TA'LIM BERISHDA GRAFIK

ORGANAYZERLARNING ROLI 311-317

Karshiboyeva Dilafruz Boxodirovna

SOMONIYLAR DAVRI SAN'ATI VA UNING JAHON TARIXIDAGI ROLI..... 318-322

Tkacheva Anastasiya Aleksandrovna,
Samarqand davlat chet tillar instituti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi
E-mail: anastasi72@yandex.ru

O'ZBEKISTON OLIY O'QUV YURTLARIDA ISPAN TILI BO'YICHA IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIKNI O'QITISH STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini ishlab chiqish muammosi ko'rib chiqiladi. Maqolada ispan tilida ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini ishlab chiqish bilan bog'liq muammolar ko'rib chiqiladi, hamda ushbu muammolarni hal qilish usullari va yondashuvlari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy-madaniy kompetentlik, ispan tili, O'zbekistondagi ta'lim, madaniyatlararo aloqa, o'qitish strategiyasi

Tkacheva Anastasia Aleksandrovna
Associate Professor of the Samarkand State Institute of
Foreign Languages, Candidate of Philological Sciences

DEVELOPMENT OF A STRATEGY FOR TEACHING SOCIO-CULTURAL COMPETENCE IN SPANISH AT UNIVERSITIES IN UZBEKISTAN

Abstract. This scientific article examines the problem of developing a strategy for teaching socio-cultural competence in Spanish in universities of Uzbekistan. The paper examines the problems and challenges associated with the development of a strategy for teaching socio-cultural competence in Spanish, and also suggests methods and approaches to solving these problems.

Keywords: socio-cultural competence, Spanish, education in Uzbekistan, intercultural communication, learning strategy

Ткачева Анастасия Александровна
Доцент Самаркандского государственного института
иностранных языков, кандидат филологических наук

РАЗРАБОТКА СТРАТЕГИИ ОБУЧЕНИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПО ИСПАНСКОМУ ЯЗЫКУ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация. В данной научной статье рассматривается проблема разработки стратегии обучения социокультурной компетенции по испанскому языку в вузах Узбекистана. В работе рассматриваются проблемы и вызовы, связанные с разработкой стратегии обучения социокультурной компетенции по испанскому языку, а также предлагаются методы и подходы к решению этих проблем.

Ключевые слова: социокультурная компетенция, испанский язык, образование в Узбекистане, межкультурная коммуникация, стратегия обучения

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I2Y2024N39>

Kirish. Globallashuv va xalqarolashtirish jarayonlari jadal rivojlanayotgan zamonaviy dunyoda chet tillarini bilish va madaniy kompetentlik mamlakatlar va xalqlar o'rtasidagi muvaffaqiyatli aloqa va o'zaro munosabatlarning asosiy omillariga aylanmoqda. Bugungi kunda xalqaro aloqalar sohasining faol kengayishi sharoitida ispan tili Yevropada ham, dunyoning boshqa mintaqalarida ham muloqot va o'zaro aloqalar uchun tobora ommalashib borayotgan va talab qilinadigan vositaga aylanmoqda.

Tarix va merosga boy mamlakat bo'lgan O'zbekiston ham xalqaro aloqalarini rivojlantirishga va boshqa davlatlar, jumladan, ispan tili sohiblari bilan hamkorlikni rivojlantirishga intilmoqda. Hozirgi vaqtda ispan tili O'zbekistonning ijtimoiy va ishbilarmonlik hayotida tobora muhim rol o'ynamoqda, shuning uchun ko'proq talabalar uni o'rganishga intilmoqda. O'zbekiston va ispan tilida so'zlashuvchi mamlakatlar o'rtasidagi madaniy va iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirish ispan tilini o'rganayotgan O'zbekiston oliygohlari talabalari o'rtasida tegishli ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirishni talab qiladi. Ijtimoiy-madaniy kompetentlikni shakllantirish tilni bilishdan tashqari ispan madaniyatini kengroq tushunish va o'zaro muloqotning ta'siri samarali bo'lishida ham muhim rol o'ynaydi. Bunga tilni bilish, shuningdek, ispanzabon mamlakatlarning ijtimoiy-madaniy va biznes an'analariga moslashish kiradi. O'zbek universitetlarida ispan tilini o'qitish hozirgi paytda asosan an'anaviy usullar bo'yicha, talabalarining ijtimoiy-madaniy kompetentligini shakllantirishga yetarlicha e'tibor bermasdan amalga oshirilmoqda. Ushbu holat ularning ispan tili sohiblari bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini cheklaydi.

Ushbu ilmiy maqolaning maqsadi O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentligini o'qitish strategiyasini ishlab chiqishdir. Bunday strategiya talabalarga nafaqat lingvistik ko'nikmalarni egallashga, balki ijtimoiy-madaniy muhitda ispan tili sohiblari bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi.

Ilmiy adabiyotlar sharhi. Ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish O'zbekistonda oliy ta'limda chet tillarini, shu jumladan ispan tilini o'qitishning asosiy jihatlaridan biridir. Ushbu ilmiy adabiyotlar sharhida ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini ishlab chiqish bilan bog'liq bir qator tadqiqotlar va nashrlar ko'rib chiqiladi. Quyida ulardan ba'zilar keltirilgan:

1. L.R.Sakayeva, A.R.Baranova tomonidan tuzilgan "Методика обучения иностранным языкам" nomli o'quv qo'llanmada chet tillarini o'qitishning zamonaviy nazariyalari va usullarini, shuningdek, o'quv strategiyalarini ishlab chiqishda turli xil yondashuvlarni, shu jumladan talabalarining ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirishi ko'rib chiqiladi. Qo'llanma O'zbekiston oliygohlarida ispan tili o'qituvchilari tomonidan qo'llanilishi mumkin bo'lgan keng ko'lamli usullarni taklif etadi.

2. E.V.Volkovaning "Формирование социокультурной компетенции студентов в системе дополнительного иноязычного образования: вопросы теории и инновационный опыт" nomli maqolasida oliy ta'lim sharoitida talabalarining ijtimoiy-madaniy kompetentligini shakllantirish jarayoni o'rganiladi. Muallif chet tillarni o'rganayotgan talabalarining ijtimoiy-madaniy kompetentligini shakllantirishda ta'lim dasturlari, asl materiallardan faol foydalanish va madaniyatlararo muloqotning rolini muhokama qiladi.

3. N.V.Deyeva va A.G.Smirnovaning "Формирование социокультурной компетенции на занятиях по иностранному языку" nomli maqolasida oliy ta'limda ispan tili darslarida talabalarining ijtimoiy-madaniy kompetentligini shakllantirish jarayonini

o'rganiladi. Muallif ispan tili o'qituvchilari tomonidan samarali qo'llanilishi mumkin bo'lgan asl matnlarni tahlil qilish, multimedia vositalaridan foydalanish va madaniyatlararo loyihalar kabi turli usul va strategiyalarni tahlil qiladi.

4. E.P.Turbinaning "Роль культурологического подхода в процессе обучения иностранным языкам" nomli maqolada nofilologik mutaxassisliklar talabalarining ispan tili va madaniy kompetentligini shakllantirishda madaniy yondashuvdan foydalanish ko'rib chiqiladi. Muallif talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirish uchun madaniy va lingvistik kontentni o'quv jarayoniga integratsiya qilish muhimligini ta'kidlaydi.

5. M. Byramning "Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence" nomli kitobida madaniyatlararo kommunikativ kompetentlikni (ICC) o'qitish va baholashni o'rganilgan va uning chet tillarni o'qitishda ahamiyatini ta'kidlangan. Muallif O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ispan tilini o'rganayotgan talabalarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish uchun ham ishlatilishi mumkin bo'lgan turli strategiyalar, yondashuvlar va baholash usullarini muhokama qiladi.

6. "Building intercultural competence in the language classroom" nomli maqolada [9] Moeller A.J., Nugent K chet tillarini o'qitishda madaniyatlararo kompetentlikni rivojlantirishni o'rganadi. Muallif til o'rganishda ijtimoiy-madaniy kompetentlikning rolini muhokama qiladilar, shuningdek, asl materiallardan foydalanish, madaniyatlararo faoliyat, o'zaro ta'sir va aks ettirish uchun imkoniyatlar yaratish kabi samarali o'qitish strategiyalari haqida tushuncha beradilar.

7. Kramschning "Context and Culture in Language Teaching" [8] nomli kitobida til o'qitishda kontekst va madaniyatning o'rni o'rganilgan. Muallif tilni o'qitishda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni birlashtirish muhimligini ta'kidlaydi, hamda talabalarning madaniy tushunchalari va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish uchun asl materiallardan, maxsus vazifalardan va til sohiblari bilan muloqotdan foydalanishni muhokama qiladi.

8. Byram, Gribkova va Starkeyning "Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching: A Practical Introduction for Teachers" [7] nomli amaliy qo'llanmasi o'qituvchilarga tillarni o'qitishda madaniyatlararo ko'nikmalarni rivojlantirish bo'yicha amaliy takliflar va yondashuvlarni taklif etadi, shuningdek, madaniy tarkibni birlashtirish, madaniyatlararo faoliyat va madaniy tajribalarni aks ettirish kabi talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini oshiradigan strategiyalarga qaratilgan.

9. L.Anderson va G.Lord "Social presence in virtual communities of foreign language (FL) teachers" [5] nomli maqolada chet tilini o'rganuvchilarning virtual jamoalarida ijtimoiy mavjudlik tushunchasi va uning til o'rganishga ta'siri o'rganiladi. Mualliflar kompyuter texnologiyalari o'quvchilarga o'rganilayotgan madaniyat bilan o'zaro aloqada bo'lish va shu bilan ijtimoiy-madaniy kompetentlikni oshirish uchun qanday imkoniyatlar yaratishi mumkinligini muhokama qilishadi.

Ushbu manbalar ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini ishlab chiqishda qo'llaniladigan tadqiqotlar va yondashuvlar namunalarini taqdim etadi. Ular o'qituvchilarga talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini samarali shakllantirishga imkon beradigan turli xil yondashuvlar, texnikalar va ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi. Keyingi tadqiqotlar o'zbek talabalarining konteksti va ehtiyojlarini hisobga olgan holda yanada aniq ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishga yordam beradi.

Muhokama. Ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini muvaffaqiyatli ishlab chiqish uchun O'zbekiston universitetlarida ispan tilini o'qitishning mavjud tizimini tahlil qilish, kamchilik va muammolarni aniqlash, shuningdek, talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini samarali rivojlantirishga imkon beradigan usul va yondashuvlarni aniqlash zarur.

O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini ishlab chiqish bo'yicha mazkur maqola kontekstida o'rganish natijalari quyidagicha taqdim etilishi mumkin:

1. Mavjud o'qitish tizimidagi kamchiliklar: O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida mavjud ispan tilini o'qitish tizimini tahlil qilish natijasida bir qator kamchiliklar aniqlanishi mumkin, masalan:

- Ispaniya madaniyati va haqiqiy aloqa holatlarini aks ettiruvchi asl materiallardan cheklangan foydalanish.

- Talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirishga yetarlicha e'tibor berilmasligi, bu ularning ispan tili sohiblari bilan samarali muloqot qilish va o'zaro aloqada bo'lishiga to'sqinlik qiladi.

- O'quv dasturlarida madaniyatlararo tarkibiy qismlarning yetishmasligi. Ushbu holat talabalarni ispanzabon mamlakatlarning ijtimoiy-madaniy muhitiga moslashishni qiyinlashtiradi.

2. Ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish usullari va yondashuvlari: tadqiqot talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini samarali rivojlantirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan turli usul va yondashuvlarni taklif qiladi. Ulardan ba'zilari quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Ispan madaniyati va haqiqiy hayotiy vaziyatlarni aks ettiruvchi matnlar, audio va video yozuvlar kabi haqiqiy materiallardan foydalanish.

- Talabalarning birgalikdagi ishi va madaniyatlararo hamkorligini talab qiladigan amaliy vazifalar va loyihalarni tashkil etish.

- Ko'rgazmalar, bayramlar va ispan tili sohiblari bilan uchrashuvlar kabi madaniy tadbirlarni birlashtirish, shunda talabalar o'z bilimlarini amaliy muhitda qo'llashlari mumkin.

3. O'qitish metodikasini takomillashtirish va o'qituvchilarni tayyorlash: tadqiqot o'zbek universitetlarida ispan tilini o'qitish metodikasini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berishi mumkin. Bunga quyidagilar kiradi:

- Talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirishning yangi usullari va yondashuvlarini o'zlashtirishlari uchun o'qituvchilarga zarur tayyorgarlik va treninglar berish.

- O'qituvchilarning kasbiy ko'nikmalari va bilimlarini rivojlantirish, shunda ular o'z amaliyotlariga yangi usul va yondashuvlarni muvaffaqiyatli kiritishlari mumkin.

4. Talabalar uchun qulay natijalar: strategiyani amalga oshirishning kutilayotgan natijalari quyidagilar bo'lishi mumkin:

- Talabalar o'rtasida ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish ularga ispanzabon sheriklar bilan samarali muloqot qilish va o'zaro aloqada bo'lish imkonini beradi.

- Ispan tilida so'zlashadigan mamlakatlarning ijtimoiy-madaniy muhitini tushunish va ularga moslashishni yaxshilash. Ushbu faoliyat talabalarni kasbiy va shaxsiy hayotida yanada muvaffaqiyatli qiladi.

- Interfaol va amaliy o'qitish usullaridan foydalangan holda talabalarning ispan tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish.

Ushbu maqolada tadqiqot natijalari taqdim etiladi hamda o'zbek oliy o'quv yurtlarida ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasi taklif etiladi. Ishlab chiqilgan strategiya madaniy-kommunikativ yondashuv, madaniy tadbirlarni tashkil etish, talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish uchun haqiqiy materiallar va amaliy vazifalardan foydalanish kabi zamonaviy texnika va yondashuvlarni o'z ichiga oladi.

Shunday qilib, O'zbekiston universitetlarida ispan tilida ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini ishlab chiqish O'zbekiston hamda ispan tilida so'zlashadigan mamlakatlar o'rtasidagi madaniyatlararo aloqa va hamkorlikni rivojlantirish uchun katta ahamiyatga ega. Taklif etilayotgan strategiya O'zbekiston oliy o'quv yurtlari talabalariga ispan tilida muloqot qilish ko'nikmalarini samarali rivojlantirish, hamda ispanzabon mamlakatlarning ijtimoiy-madaniy muhitiga moslashish imkonini beradi. Ushbu sohadagi keyingi ishlar ispan tilini o'qitish jarayonini optimallashtirish, shuningdek, xalqaro munosabatlar va turizm sohasida mutaxassislarni tayyorlash sifatini oshirish uchun zarur.

O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish strategiyasini quyidagicha tuzish mumkin:

1. Maqsad va vazifalarni aniqlash:

- Maqsad: ispanzabon mamlakatlarning ijtimoiy-madaniy muhitida ispan tili sohiblari bilan muvaffaqiyatli tarzda muloqot qilishlari uchun talabalarning ispan tilidagi ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirish.

- Vazifalar:

- Talabalarning til ko'nikmalarini va lingvistik kompetentligini rivojlantirish.

- Ispanzabon muhitni madaniy va madaniyatlararo tushunishni shakllantirish.

- Talabalarni ijtimoiy-madaniy kompetentligidan foydalanishni talab qiladigan amaliy vaziyatlarga jalb qilish.

2. Madaniy va kommunikativ yondashuvdan foydalanish:

- Talabalarning lingvistik va sotsiolingvistik kompetentligini shakllantirishga qaratilgan usullardan foydalanish.

- Ispan tillari jamoasining an'analari, urf-odatlar, dolzarb voqealari va muhim madaniy jihatlarini o'rganish.

- Ispan tilida so'zlashadigan dunyoning madaniyatlararo farqlari va xususiyatlarini tahlil qilish.

3. Asl materiallar va real vaziyatlarni birlashtirish:

- Ispan madaniyati va ispan tilidagi muloqotni aks ettiruvchi asl matnlar, audio va video materiallarni kiritish.

- Ispan tili sohiblari bilan muloqotning asl holatlariga asoslangan munozaralar, rolli o'yinlar va simulyatsiyalarni tashkil etish.

4. Madaniy tadbirlarni tashkil etish:

- Bayramlar, tanlovlar, taqdimotlar va ko'rgazmalar kabi madaniy tadbirlarni o'tkazish, unda talabalar ispan madaniyati haqidagi bilimlarini namoyish etishlari va ularni amaliy kontekstda qo'llashlari mumkin.

- Ispanzabon mamlakatlardan kelgan mehmonlar bilan uchrashuvlar hamda tajriba va madaniy dasturlar almashinuvini tashkil etish.

5. Amaliy vazifalar va loyihalar:

- Birgalikda ishlash va madaniyatlararo hamkorlikni talab qiladigan amaliy vazifalar va loyihalarni tashkil etish, masalan, ispanzabon mamlakatning madaniy jihatlarini to'g'risida multimedia taqdimotlarini yaratish yoki madaniyatlararo aloqalar bo'yicha tadqiqot loyihalarini o'tkazish.

6. Yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish:

- Virtual platformalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali autentik materiallar, onlayn resurslar, hamda ispan tili sohiblari va ispan madaniyati vakillari bilan o'zaro aloqalarni ta'minlash uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'quv jarayoniga integratsiya qilish.

7. Natijalarni baholash va moslashtirish:

- Talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentlik va til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi taraqqiyotini muntazam baholash.

- O'qituvchilar o'rtasida faol tajriba almashish va talabalarning fikr-mulohazalari asosida o'qitish uslublariga tuzatishlar kiritish.

8. O'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi:

- Ispan tili o'qituvchilari uchun talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini samarali o'qitishlari uchun maxsus treninglar va seminarlar o'tkazish.

- Ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirish bilan bog'liq zamonaviy texnika va materiallar bilan ishlash imkoniyatini ta'minlash.

9. Ispan ta'lim muassasalari va tashkilotlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish:

- Talabalar va o'qituvchilar almashinuvini tashkil etish, madaniyat va ta'lim sohasida qo'shma loyihalar va hamkorlik qilish uchun ispanzabon mamlakatlardagi universitetlar va madaniyat markazlari bilan aloqa o'rnatish va tajriba almashish.

10. Baholash vositalarini ishlab chiqish:

- Talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini va ularning ijtimoiy-madaniy muhitda ispan tilida samarali muloqot qilish qobiliyatini baholashga imkon beradigan baholash topshiriqlari, testlar va loyihalarni yaratish.

11. Monitoring va samaradorlikni baholash:

- Strategiyaning samaradorligini muntazam ravishda baholash, shu jumladan talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirishdagi yutuqlarini o'lchash, hamda talabalar va o'qituvchilardan fikr-mulohazalarni olish.

- Strategiya samaradorligi darajasini aniqlash, shuningdek, kerakli tuzatishlar va yaxshilanishlarni amalga oshirish uchun natijalarni muntazam monitoring qilish va tahlil qilish.

12. Natijalarni tarqatish va ma'lumot almashish:

- Konferensiyalar va seminarlarda strategiya natijalarining biznes nashrlari va taqdimotlari.

- Axborot materiallarini yaratish, hamda strategiyani boshqa kontekstlarda ilgari surish va moslashtirish uchun boshqa ta'lim muassasalari va o'qituvchilar bilan tajriba almashish.

Ushbu strategiya talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirishni hisobga olgan holda O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida ispan tilini o'qitishga yondashuvlarni takomillashtirishga qaratilgan. Strategiyaning har bir bandi talabalarga til ko'nikmalarini, madaniyatlararo tushunishni va ispanzabon muhitda samarali muloqot qilish qobiliyatini muvaffaqiyatli rivojlantirishga yordam beradigan aniq usul va yondashuvlarni taklif etadi. Strategiya madaniy-kommunikativ yondashuvdan foydalanish va asl materiallarni

birlashtirishdan tortib, madaniy tadbirlarni o'tkazish va yangi axborot texnologiyalaridan foydalanishgacha bo'lgan talabalarni o'qitish va rivojlantirishning har bir jihatini qamrab oladi. Muntazam baholash va moslashish metodologiyani yaxshilashga va ispan tilida ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish samaradorligini ta'minlashga yordam beradi.

O'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi, ispan tilida so'zlashadigan tashkilotlar bilan hamkorlik, baholash vositalarini ishlab chiqish, monitoring va samaradorlikni baholash talabalarining ijtimoiy-madaniy kompetentligini o'qitishda taraqqiyot va yaxshilanishni ta'minlaydi. Natijalarni tarqatish va ma'lumot almashish boshqa ta'lim muassasalariga ushbu strategiyani o'z kontekstlariga moslashtirishga yordam beradi.

Natijalar. O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentliklarni o'qitish strategiyasini amalga oshirish mexanizmi quyidagicha tashkil etilishi mumkin:

1. Ishchi guruhni tashkil etish: ispan tili o'qituvchilari, universitet ma'muriyati vakillari va talabalarni o'z ichiga olgan ishchi guruhni shakllantirish. Ishchi guruh strategiyani ishlab chiqish va amalga oshirish uchun javobgardir.

2. Ispan tilini o'rganish holatini tahlil qilish: o'zbek oliy o'quv yurtlarida ispan tilini o'qitishda foydalaniladigan ilmiy va uslubiy manbalar, dasturlar, darsliklar va boshqa materiallarni tahlil qilish. Ularning strategiyaning maqsad va vazifalariga muvofiqligini baholash, tuzatilishi kerak bo'lgan bo'shliqlar va kamchiliklarni aniqlash.

3. Yangilangan o'quv dasturini ishlab chiqish: tahlil natijalariga asoslanib, strategiya talablarini hisobga oladigan va talabalarining ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy usullar, asl materiallar, amaliy vazifalar va loyihalarni o'z ichiga olgan yangilangan o'quv dasturini ishlab chiqish.

4. Madaniy tadbirlarni tashkillashtirish, shu jumladan ko'rgazmalar, tanlovlar, badiiy kechalar, ispan tili sohiblari bilan uchrashuvlar kabi madaniy tadbirlarni rejalashtirish va o'tkazish. Bunday tadbirlar talabalarga o'z lisoniy va madaniy bilimlarni amalga qo'llash va o'z madaniyatlararo ko'nikmalarni rivojlantirishga imkon beradi.

5. Axborot texnologiyalardan foydalanish. Talabalar autentik materiallar, online-resurslarni olish, til sohiblari va ispan madaniyati vakillari bilan muloqot qilish maqsadida axborot va kommunikatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish zarur.

6. Moslashuvchanlik. Strategiyani o'qituvchi va talabalardan teskari aloqa asosida moslashtirish hamda strategiya maqsadi va vazifalariga muvofiq ishlab chiqarilgan baholash asboblaridan foydalangan holda talabalarining taraqqiyotini baholash kerak.

7. Monitoring va baholash. Muntazam ravishda turli usullardan foydalangan holda strategiyani amalga oshirish monitoringi va baholashini o'tkazish kerak. Bunday monitoring talabalardan teskari aloqani yig'ish, so'rovnomanini o'tkazish, o'quv mashg'ulotlar va tadbirlarni kuzatib borish, sinovlar va loyihalar natijalarni baholashni o'z ichiga olishi mumkin. Olingan ma'lumotlardan strategiyaning samaradorligini tahlil qilish hamda kerakli tuzatish va yaxshilashlarni kiritish uchun foydalaniladi.

8. Moliyaviy quvvatlash, resurslar. Strategiyani amalga oshirish uchun kerakli resurslarni, shu jumladan moddiy va moliyaviy mablag'larni ta'minlash zarur. Bunda madaniy tadbirlari uchun mablag' ajratish, o'quv materiallarni yangilash, o'qituvchilarning kasbiy rivojlantirishini o'tkazish va axborot texnologiyalarning texnik quvvatlash inobatga olinadi.

9. Doimiy takomillashtirish. Ta'limning doimo o'zgarib ketishi va rivojlanib borishi sababli strategiyani dolzarb trendlar hamda yangi ilmiy va pedagogik ishlanmalarga muvofiq yangilash va takomillashtirish lozim. Bunda ispan tili va ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'rgatish sohasidagi oxirgi yutuqlardan xabardor bo'lish maqsadida ilmiy va o'quv adabiyotlari bo'yicha taqdimotlarni o'tkazish, ilmiy anjuman va seminarlarda ishtirok etish mumkin.

10. Tajriba bilan almashish, natijalarni tarqatish va baham ko'rish. Strategiyani amalga oshirish natijalarni boshqa universitetlar, professor-o'qituvchilar va ispan tilini o'qitish sohasidagi mutaxassislar bilan faol tarzda tarqatish va baham ko'rish kerak. Ushbu faoliyat ilmiy nashrlar, anjumanlarda taqdimotlar, elektron resurslarni yaratish yoki seminarlar va workshoplarni tashkillashtirish orqali bajarilishi mumkin. Bunday tajriba almashinuvi boshqa o'quv muassasalarga hamda professor-o'qituvchilarga ushbu strategiyadan o'z kontekstiga qarab foydalanishga imkon beradi.

11. Strategiyani muntazam yangilash. Strategiyani vaqti-vaqti bilan ko'rib chiqish va uni ta'lim sohasida o'zgarishlar, talabalarning ehtiyojlari hamda ispan tili va ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish sohasidagi talabalar ehtiyojlari va yutuqlariga muvofiq yangilash zarur. Strategiyaning moslashuvchanligi uni amalga oshirish jarayonida tegishli o'zgarishlar kiritish va yaxshilashga imkon beradi.

12. Teskari aloqa tizimini tashkil etish. Buning uchun talabalar, professor-o'qituvchilar va ma'muriyatdan strategiyani amalga oshirish to'g'risida mexanizmni yaratish mumkin. Ushbu faoliyat muntazam so'rovlar, fokus-guruhlar, seminarlar yoki ochiq bahs-munozaralar orqali bajarilishi mumkin. Bunda olingan taqrizlar, izohlar va takliflarni strategiyani amalga oshirishni to'g'rilash va yaxshilash uchun inobatga olinadi.

13. Milliy va xalqaro darajada boshqa universitetlar, ta'lim tashkilotlar va mutaxassislar bilan hamkorlikni tashkil etish. Ushbu hamkorlik tajriba almashish hamda ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitishga yangi yondashuvlarni yaratish maqsadida anjumanlar va seminarlarda ishtirok etish, o'zaro qatnashish, ta'lim dasturlar va loyihalarni tashkil etish orqali amalga oshirilishi mumkin.

14. Talabalarning strategiyani amalga oshirish, hamda baholash va rejalashtirish jarayonlarida ishtirok etilishi. Talabalarni strategiyani amalga oshirish jarayonini baholash va rejalashtirishiga faol tarzda jalb etgan holda, ularning fikr-mulohazalari va ehtiyojlariga e'tibor qaratish lozim. Ular ispan tilini o'qitish va ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish borasida motivatsiya sezishi uchun birgalikdagi uchrashuvlar, muhokamalar, so'rovlar va teskari aloqalarni tashkillashtirish kerak. Talabalar teskari aloqa taqdim etishi, o'quv materiallar va tadbirlarni ishlab chiqishda qatnashishi, ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish va o'qitish sifatini yaxshilashga doir qarorlarni qabul qilishda o'qituvchilar va ma'muriyat bilan hamkorlik qilishi mumkin.

15. Talabalarning taraqqiyotini monitoringi va baholashi. Ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirishda talabalarning taraqqiyotining monitoringi va baholashini o'tkazish lozim. Bunda baholashning xilma-xil usullaridan, shu jumladan loyihalarning baholashi, amaliy vazifalarni bajarish, refleksiya usuli, portfolio va davra suhbatlardan foydalanish mumkin. Ushbu faoliyat taraqqiyotni kuzatib borish va keyingi ta'limga tuzatishlarni kiritishga imkon beradi.

16. Professor-o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash va kasbiy rivojlantirish. Strategiyani amalga oshirish doirasida o'qituvchilar uchun qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish tizimini

ta'minlash zarur. Buning uchun ularning ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'qitish sohasidagi bilimlar va ko'nikmalarni yangilash va kengaytirish hamda ularni yangilangan o'quv dasturga kiritilgan yangi metodikalar va yondashuvlari bilan tanishtirish maqsadida turli treninglar, seminarlar va o'quv mashg'ulotlarni o'tkazish, tajriba almashinuvini qo'llab-quvvatlash hamda o'qituvchilarning kasbiy o'sish va rivojlanish mexanizmlarni yaratish mumkin. Bunday o'quv mashg'ulotlar ham ispanzabon davlatlarning ijtimoiy-madaniy va madaniyatlararo jihatlari to'g'risida ma'lumotni o'z ichiga olishi kerak.

17. Uzluksiz yaxshilash tizimi. Strategiyani uning samaradorligini hamda maqsad va vazifalarga muvofiqlikni yaxshilash maqsadida muntazam ravishda umumlashtirish va baholash kerak. Bunda o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar, ta'lim sohadagi o'zgarishlar, ispan tili va ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'rgatishdagi yangi tendensiyalar, olingan teskari aloqa asosida strategiyani muntazam yangilash va to'g'rilashni joriy etish mumkin.

Xulosalar. Strategiyani amalga oshirish mexanizmi talabalarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashish hamda ularning ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni samarali tarzda rivojlantirish maqsadida dinamik va moslashuvchan bo'lishi lozim. Professor-o'qituvchilardan tortib talabalar va ekspertlargacha bo'lgan barcha manfaatdor taraflarning jalb etilishi strategiyaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun muhim omil hisoblanadi. Strategiyani amalga oshirish mexanizmi o'zbek oliygohlarda ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'rgatish samaradorligini va sifatini hamda ta'lim amaliyotlari va metodikalarni doimiy rivojlantirish va takomillashtirishni ta'minlashi lozim.

Shunday qilib, o'zbek oliygohlarda ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni o'rgatish strategiyasini ishlab chiqish madaniyatlararo muloqot sohasida ta'lim sifatini yaxshilash va talabalarni tayyorlash uchun muhim qadam hisoblanadi. Hozirgi ta'lim tizimini tahlil qilish asosida talabalarning ispan tili bo'yicha ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirishni qiyinlashtiruvchi ayrim nuqsonlar va kamchiliklar aniqlangan.

Biroq, taklif qilingan strategiya zamonaviy usullar va yondashuvlardan foydalanish, madaniy tadbirlarni tashkil etish, autentik materiallar va amaliy vazifalarni integratsiya qilishi talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentlikni samarali tarzda rivojlantirishga imkon beradi. Shu bilan birgalikda, strategiyani ta'lim amaliyotiga muvaffaqiyatli ravishda joriy etish hamda qo'yilgan maqsadlarga erishish maqsadida o'qituvchilarning muntazam ravishda tayyorlash va malaka oshirishini ta'minlash katta ahamiyatga ega.

Taklif qilingan strategiyaning amalga oshirilishi o'zbek oliygohlar talabalariga til ko'nikmalari, madaniy va madaniyatlararo tushunish hamda ispan tilidagi samarali ijtimoiy muloqotni rivojlantirishga imkon berish bilan birgalikda, ispanzabon mamlakatlarning ijtimoiy-madaniy muhitiga moslashishga yo'l qo'yib, xalqaro mehnat bozorida ularning raqobatbardoshligini oshiradi.

Xullas, strategiyaning keyingi takomillashtirishi, taraqqiyotning muntazam kuzatib borishi, talabalar va professor-o'qituvchilardan teskari aloqa, shuningdek, boshqa oliygohlar va mutaxassislar bilan tajriba almashinuvi ta'lim tizimining tobora rivojlanishiga hamda ispan tilini o'zbek oliy o'quv muassasalarida o'qitish sifatini oshirishga salmoqli hissa qo'shadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Волкова Е. В. Формирование социокультурной компетенции студентов в системе дополнительного иноязычного образования: вопросы теории и инновационный опыт // КПЖ. 2014. №1 (102). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-sotsiokulturnoy-kompetentsii-studentov-v-sisteme-dopolnitelnogo-inoyazychnogo-obrazovaniya-voprosy-teorii-i> (murojaat sanasi: 25.01.2024).
2. Деева Н. В., Смирнова А. Г. Формирование социокультурной компетенции на занятиях по иностранному языку // Профессиональное образование в России и за рубежом. 2022. №4 (48). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-sotsiokulturnoy-kompetentsii-na-zanyatiyah-po-inostrannomu-yazyku-1> (murojaat sanasi: 25.01.2024).
3. Сакаева Л.Р., Баранова А.Р. Методика обучения иностранным языкам (учебное пособие). – Казань, КФУ, 2016. – 189 с.
4. Турбина Е.П. Роль культурологического подхода в процессе обучения иностранным языкам // Вестник Шадринского государственного педагогического университета. 2018. №1 (37). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-kulturologicheskogo-podhoda-v-protseesse-obucheniya-inostrannym-yazykam> (murojaat sanasi: 25.01.2024).
5. Anderson, Lara & Lord, Gillian. (2007). Social presence in virtual communities of foreign language (FL) teachers. System. 35. 208-228. <https://doi.org/10.1016/j.system.2006.11.002>
6. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters, 1997.
7. Byram, M., Gribkova, B., & Starkey, H. (2002). Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching: A Practical Introduction for Teachers [Electronic Version]. URL: <https://core.ac.uk/display/111018814> (murojaat sanasi: 25.01.2024)
8. Kramsch, C. Context and culture in language teaching. Oxford University Press, 1993.
9. Moeller A.J., Nugent K. Building intercultural competence in the language classroom // Unlock the Gateway to Communication. Ed. by S.Dhonau. Central States Conference Report (Eau Claire, WI: Crown Prints, 2014), p. 1-18 URL: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=teachlearnfacpub> (murojaat sanasi 25.01.2024)

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 2 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).